ژباړه: سراج الحق ببرک زی خدران نیټه ۲۷-۱۱-۲۰۱۰

دافغانستان او پاکستان ترمنځ ډیورنډ کرښه
دجګړې لامل او دسولې کلی

لیکوال : ګیورګس لوفور

یادونه: لوموند ډیپلوما ټیک یوه، سیاسي، کولتوري، ټولنیزه، فرانسوي میاشتنۍ خپرونه ده، چې د نړۍ په ۲۹ ژبو او ۵۷ هیوادو کې خپریږي. دغه څیړنه له الماني ژبې څخه ژباړل شوې ده.
بناغلی ګیورګس لوفور یو ډیپلومات او توکمپوه دی، دی د پاکستان لپاره داروپایي ټولنې پخواني استازي وو. د ده په څیړنه کې د افغان ولس د خونړۍ کړکیچ لامل او زمور د بدمرغه ټولنې دستونزو یو ژور سیاسي انځور وړاندې شوې دی . زما په اند هر هیواد پال افغان چې دې مسلې سره لیوالتیا لري باید د لیکوال څیړنه په ځیر سره ولولي، ځکه ده دغې مسلې ته دبلې زاویه څخه کتلې دي.

****

ا فغان هیوادپال : پښتانه، افغان ولس او طالبان

د افغانستان په اړه دلندن او کابل نړیوالو کانفرانسونو لومړی په ۲۰۱۰ کال د جون میاشت په ۲۸ او دوهم په ۲۰۱۰ کال د جولای میاشت په ۲۱ نېټې پریکړو اوپایلو په جوته توګه ناسمې وختې او همداسې داورستې ټولټاکنې چې د ټګې او برګې سره مل وې او لږ خلکو په کې بر خه واخیسته ، هیڅ یو ونشو کړې چې په افغانستان کې دا بې پایه وژنو ته د پای ټکې کیږدي .
د ۲۰۰۹ کال چې د جګړې اتم کال وو ۲۴۱۲ میړه ملکي وګړي وژل شوي دي (۱) د کرښې په بله خوا د پاکستان په شمال لویدیځ کې د ملکیانو،سرتیرواو طالبانو د مړو ټوله شمیره اټکل ۱۲۰۰۰ میړه ته رسیږي . (۲) دغه دواړه هیوادونه ټول ۲۰۰ میلیونه وګړي لري . دا هیوادونه د سقوط له ګواښ سره مخامخ دي . د دوسله وال کړکیچ د حل لپاره یوه لار لټول اوس له هرمهاله ډیره اړینه بریښي .
په دا اوسنیوحالاتو کې ډیر خلک دسولیزه حل لاره د طالبانو سره په روغه جوړه او طالبانو ته د سولې په لاس اوږدولو کې ویني . په ریښتیا سره بله کومه لاره یا بل کوم الترنتیف د سولیز حل لپاره نشته ؟ مخکې له دې چې دکړکیچ بنسټیز حل لار ې ته ورووځو مورږ باید له عامو،اسانو او لنډمهالو شونتیاوو څخه خدای په اماني وکړو.
اصلي موضوع چې ډیره حساسه او پیچلې ده هغه دکابل او اسلام اباد ترمنځ د انګریزانو د کولونیال سیستم د رنګیدو له مهاله تراوسه په مسلسل ډول د خبرواترو او له بحث څخه په ډیره ناجایزه توګه ډډه شوې ده.
له ۲۰۰۱ کال څخه تر اوسه په افغانستان کې دستراتیجیکو ترسره شویو تیروتنو په اړه هر څه ویل شوي دي . په یو بنسټیز سوهې تفاهم او ناسم پوهیدنې باندې چې د افغانستان د کړکیچ په پیل کې شتون درلود هیڅ بحث او خبرې اترې ونشوې .

په ۱۹۸۶ کال کې د افغانستان په ختیځ کې خوست ولایت ته نږدې ا وسامه بن لادن یواځې څو کیلومتره د پاکستاني پولې څخه په واټن کې ځای پرځای شوې وو. هم مهاله د کرښې په بله غاړه کې د وزیر ستان په قبایلي سیمه « میران شاه » کې خوست میشتې مخور پښتون او جهادي مشر مولوي جلال الدین حقاني د افغانستان اسلامي ګوند« دمولوي محمد یونس خالص په مشرۍ په شمالي وزیرستان کې » فعال پوځي مرکزونه درلودل . مولوي حقاني له همدې ځای څخه د پخواني شوروي اتحاد ځلوینټم نمبر یرغلګرسور پوځ ته ماته ورکړه .
د میرانشاه او خوست لاره د ډیورنډ کرښه شلوي، نن د میرانشا او خوست محوري سیمه د بنسټپالو وهابي ترهګرو ډلو د عملیاتو سیمه ګرځیدلې ده . دلته هیڅ یو عنصر په تصادفي توګه نه دی رامنځته شوې . بنسټپال وهابیانو اسلامي امت ته د یو واحد ملت په څیر ګوري او دخپل سپیڅلي جهاد موخې ددولتونو او ولسونو په ماتولو کې لټوي . له همدې لارې څخه دوی غواړي اسلامي دولت یا ستر خلافت ته لاره خلاصه کړي .
د دوی نړیواله جهادي ستراتیجي په دې کې نغښتې چې د سیمیزو ناسیونالیستي غورځنګونو له احساساتو څخه ګټه واخلي ، تر څو له همدې لارې د دولتونه مرکزي ځواک کمزوي کړي او سرحدي پولې لمنځه یوسي .

وېشلي پښتون ولس

افغان جرمن آنلاین تاسو په درنښت همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادښت: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

په ۱۹۸۰ کالونو کې ددغې نړیوالې جهادي ستراتیجي د پلې کولو لپاره اوسامه بن لادن ته د افغانستان او پاکستان ترمنځ د ډیورنډ کرښې کرکیچ له اسمان څخه یوه ډالۍ ثابته وه . د ډیورنډ کرښه د خوست – میرانشا محور ي لاره قطع کوي . داکرښه د انګریزانو د کولونیال ځواک یو مامور مارتم ډیورنډ په نامه ونومول شوه . هغه په ۱۸۹۳ کال کې دا د ډمارکټیشن کرښه د برتانوي هند او دافغانستان د پاڅونکوونکو غورځنګونو په وړاندې معامله کړه .

دا هغه کرښه ده چې د افغان دولتونو لخواهیڅ مهال په رسمیت پیژندلې شوې نه ده ځکه پښتانه یې په دوو برخو وېشلي دي. پاکستان دغه سیمه خپله برخه بولي . داحالت یواځې د پښتونو لپاره تر ټولو ډیر دردیدونکې او زړه خوړونکې حالت دی ،ځکه د دوی کلي او سیمې یې سره وېشلي دي . دغه ویش د دې لامل شو چې د پښتنو دهویت ځواکمن ملي احساس او دیووالي احساسات دشوروي اتحاد پوځونو د ماتولو پروړاندې نور هم غښتلي شي .د پښتنو د هویت احساس له دوی سره له ناوړه توپیریز چلند څخه سر راپورته کوي . دا احساس یو ځل بیا د دوی په اړه د ژبنې ناسم پوهیدنې او ناوړه جغرافیا یې حالت څخه لاوړیږي .له پښتونو سره دا ستړی ستومانه احساس ډیر اوږد تاریخ لري . دغې حالت دوی ته اوس نوي ځواک وربښلي دی . د فارسي ژبې په نړۍ کې له لرغونو زمانوڅخه پښتانو ته افغانان ویل شوي دي . دا مهم نه ده چې دوی په کوم هیواد کې ژوند کوي . په پاکستان کې دوی کله ځان پښتانه او کله ځان افغانان درپیژني . که څه هم په افغانستان کې د دوولسو څخه تر پیځلسومیلیونو څخه ډیر پښتانه اوسیږي ، دوی د دغې هیواد دټولو وګړو د نیمایې څخه ډیره برخه جوړوي . په پاکستان کې پښتون توکم تر پنځویشت میلیونو پورې رسیږي چې د افغانستان په پرتله دوه برابره ډیر پښتانه دي .په پاکستان کې دوی د ټولو وګړو یواځې پنځلس سلنې جوړوي .

دا هغه لاملونه او شرایط دي چې بن لادن تیرینه ناوړه ګټه اخلي ، تر څو سیمه د عربي القاعدې د عملیاتو لپاره بنسټ وګرځوي . د بن لادن نړیوالې ستراتیجي او دالقاعدې پوځي مرکز لپاره ټول هغه اړین ټوکې او اسباب چې ده ور ته اړ تیا لرله تیار وو، تر څو دی دواړه دولتونه کمزوري او سیمه یې ثابته کړي . د ده جهاد لپاره هغه مهال له امریکا او سعودي عربستان څخه په لوی لاس مالي مرستې هم کیدې .د مرستو ډیره برخه د بن لادن مرستندوي مولوي جلال ا لدین حقاني ته ورکول کیدې. دالقاعدې ډلې دخپلو فعالیتونو لپاره په نړۍ کې هیڅ کومه بله داسې ډاډمنه سیمه لکه دغه سیمه نه شوه مندلې. په ۱۹۹۶ کال د اګوست په میاشت کې بن لادن هغه مهال دنړیوال جهاد جګړه اعلان کړه ،کله چې امریکایې یرغلګرو پوځونو د سعودي عربستان دوه سپیځلي ښارونه مکه او مدینه اشغال کړي وو.

له ۱۹۹۴ کال څخه طالبانو په سیمه کې خورا مهم رول لوبولو،له یوې خوا د طالبانو مشر ملا محمدعمر د جلال الدین حقاني تر قوماندې لاندې سرتیرې درلودل ، له بلې خوابیا د طالبانو غورځنګ له بنسټه د القاعدې سره هیڅ تړو نه درلود. بن لادن اود القاعدې شبکې له دغې تازه موقع څخه ګټه واخیسته او د طالبانو د غورځنګ په لیکو کې چې د بري په لور روان وو ،ورګډشول او ځان یې د طالبانو د سخت دریځه مذهبي قوانینو ساتندوي وښود. په ۱۹۹۲ کال کې کله چې کمونیستي رژیم ونړیدو او خونړي کورنۍ جګړې پیل شوې ، طالبانو دافغان کورنۍ جګړو ته د پای ټکي کیښود، دوی دیو ستر ځواک په څیر راڅرګند شول . که څه هم دطالبانو بري د توکمیزه ډلې په نامه نه وو، بلکې د شریعت تر بیرغ لاندې ترسره شو . طالبانو د پښتنو ټولې سیمې ان تر آمو سیند پورې فتح کړې . د طالبانو نوي غورځنګ دسعودي عربستان او پاکستان د ګټو په چوپړ کې شو او په هماغه اندازه دوی د امریکا د ګټو په چوپړ کې هم شول .د کالیفرنیا د ټیلو کمپنې اونوکال د هغه مهال غړي او اوسني ولسمشر حامد کرزی له طالبانو سره دافغانستان له لارې دغازو پایپ لاین په اړه خبرې کولې . د دغې پایپ لاین د تیرولو لپاره اړینه دا وه په هیواد کې باید ملي ثباته او امنیت ټینګ شي . سعودي عربستان هم له یو سننې سخت دریځه امارت څخه د شیعه ایران په ختیځ کې له ایډیالوجک پلوه ملاتړ کاوه . د پاکستان لپاره هم دغه طرحه ډیره په زړه پورې وه .اسلام اباد دخپلو خلکو په منځ کې په سلو کې شل سلنې شیعیه ګانو باندې د ایران له اغیزې څخه په ویره کې وو. بالاخره له همدې مسلې سره د پاکستان د استراتیجې د ژوروالي مسله هم مطرح شوه. په پاکستان کې ټول خلک او دهغه مهال لومړي وزیره بې نظیر بوټو او حکومت په یو خاص فکرکې ډوب شول . غالباً دغه فکر یا ستراتیجي داسې مطرح شوه، که د پاکستان پر پوځ باندې د هندله لوري برید وشي نو پوځ به ټول افغانستان د خپل د شاتګ سیمې لپاره استعمال کړي . که ځوک دسیمې توپوګرافیک حالت پیژني هغه ته دغه فکر پوچ او بې مانا بربښي .

په حقیقت کې ددغې فکر تر شا جیو سیاسي لیوالتیاووي شتون لري . کابل هیڅ مهال د ډیورنډ کرښه په رسمیت پیژندلې نه ده .

د ۱۹۵۰ څخه تر ۱۹۷۰ کالونو پورې په افغانستان کې کین لاسي پښتني ملي غورځنګ وده وکړه، ددوی سره دشوروي اتحاد لخوا مرسته کیده . په ۱۹۷۳،۱۹۷۸ کالونو کې دافغانستان ولسمشر محمد داود خان په پاکستان کې ټولې پښتنې سیمې د افغانستان د خاورې نه بیلیدونکې برخه اعلان کړي او له پاکستان څخه یې د خپلې خاورې د مستر کیدو غوښتنه وکړه .

افغان جرمن آنلاین په درښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادښت: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

هغه مهال پاکستان په ختیځ کې د کشمیر په ابدي کړکېچ کې لاس او کریوان وو (۳) . په لویدیځ کې د یو بل ګواښ څخه په ویره کې ولویده . له همدې امله اسلام اباد په دې فکر او هڅه کې دی چې په کابل کې یو پښتنې اسلامي رژیم واک ته ورسوي او دغه رژیم د پاکستان دمرستو او ملاتړ ته تل اړ وي ، د رژیم د پاتې کیدو او لمنځه تللو تضمین د دوی په لاس کې وي . له همدې لارې ټول هغه غورځنګونه او ناسیونالیستي هڅې د یو لوی پښتونستان د رامنځ ته کیدو لپاره وځپلي او تر اوسه یې لمنځه وړي دي . (۴) په ۱۹۹۴ کال کې پاکستان تصور کاوه چې طالبان مسلمانان ، پښتانه او لږ څه هیواد پال یا ملي دودپال دي . دوی دخپلو موخو او رول لوبولو لپاره جوړ شوي خلک دي . په دې شرط چې دوی کنټرول شي او دپاکستان غوښتنې ترسره کړي .

په پیل کې دغه د پام وړ ډله ټولو ته ډیره موثره او په ځای پریوته او ټول لوی سیاسي لوبغیي د طالبانو په ګټه او د طالبانو منظم کولو په چوپړ کې پریوتو. په ۱۹۹۶ کال کې طالبانو د زور او زر له لارې واک ته ورسیدو . شمالي ټلوالي د تاجکو مشر احمد شاه مسعود (دی د ۲۰۰۱ کال دسپتامبر په میاشت کې ووژل شو) لږ څه مقاومت وکړو. دیوولسم د سپټامبر د پیښې څخه راورسته باید مورږ دا ومنو چې یا به سړی ډیر ساده وي او یا به د تاریخ ړوند وي . چې باور وکړي ، د تاجکو،هزاره او اوزبکو ترمنځ یو اتحادبه دا ټول سیاسي بهیر ته بدلون ورکړي . مسعود دشطرنج تخطي پر مخ په لوبه کې یوه کلیدي ځیره وه، دی د دې جوګه نه وو چې د ملت یوه ستن په پښو ودروي .
سړی نه شي کولي یوه کورنۍ روغي جوړي ته پس له هغې راوبولي چې د کورنۍ نیمایي غړي یې له غړیتوب څخه یومخې منع او له صحني لري کړي وي . نړیواله ټولنه هم په دې برخه کې یعني په دغه بې انصافه ویش او ملت جوړونه کې بې ګناه نه ده . نړیواله ټولنه د طالبانو له ورسته پاتې ایډیالوجي څخه په شوک او ویره کې وو . په ۲۰۰۱ کال کې د بن پټرسبورګ ټرون له مخې د افغان موقت دولت درویشت وزیران دشمالي ټلوالي څخه او یواځې له ووه پښتانه وزیرانو څخه جوړ شو . دحکومت مشر حامد کرزی یو پښتون وو، دې بیا په ټولیزډول د د امریکا یو ګوډاګي په ځیر ومنل شو .
دومره بس ده چې وپوهیږو، د پښتنو مدني ټولنه څومره ځان په واک کې محسوسوي او څومره واک په دغه سیاسي جوړښت کې ورکړل شوي دی . دوی بې کچې ناراضي دي او له دغه حالت څخه ډیر ځورېږي . په دې ورستیو اتوکلونو کې د پښتني هویت دري اړخونه په ډیر ځواکمن ډول را څرګند شول .
لومړی دپښتون ولس د پښتونولي اصول په ډیر قوت سره د دوی په هویت باندې ټینګ را وړل شول ،یعني د دوی ټولنه هویتي رنګ لري ،په دوی کې هر څه نشنلیستي نه دي . دویم طالبانیزم د دوی یو وسله وال اړخ بلل کیږي . دریم اړخ یې بهرني بیړني د مرستو ځواک القاعده دی ،القاعده لکه یو ویروس د پښتون په ناروغه وجود کې اغیزه کړي ده .
په ۲۰۰۱ کال د اوکتوبر او نوامبر په میاشت د طالبانو غورځنګ لکه څنګه چې ګومان کیدو دبوري یا شکري په شان په چاي کې منحل شو .که پښتون ولس په کابل کې یو ریښتیني ځواک او د واک وندې درلودلی او دوی خپله خبره دحق په کرسي کې کینولې شوي . ښایي د طالبانوغورځنګ له ماتې څخه ورسته بیا په پښو نه وي دریدلي . دلته مطلب د دې نه دی چې « افغانستان یواځې د پښتونو هیوادی » بلکې دا همدسي ده لکه پښتانه چې په دې اړوند خپل ویاړلي تاریخ او په افغانستان کې د خپل ولس وګړیزه برخه دلیل وړاندې کوي .
که هر ډول وي سیاسي توکمپوهنې په دې واقیعیت ولاړل ده ، ښایي ځینې خلک لږ څه اړد کړي یا حیران کړي دغه موضوع باید بې له کوم ولې یا څنګه څخه د توکمپوهنې په رنا کې تاییدې او درغلې په کې ونه شي .
په افغانستان کې له ملي پخولاینې څخه هله خبري کولې شو، چې پښتانه خپل شمالي توکمو نه یواځې له تاریخې پلوه افغانان ونه وګڼي، بلکې دوی په خپل څنګ کې په مساوي ډول د ځان په شان هیواد پال افغانان وشمیرل شي . دا کار کیدوونکې او شوني دی، ځکه افغان تاجکان اصلاً نه غواړي چې د تاجکستان له دوشنبه څخه پرې حکومت وشي او همداسي هېڅ یوازبک نه غواړي چې له ازبکستان څخه او هېڅ کوم شیعیه هزاره نه غواړي تهران ته ګوري . هېڅ داسي افغان تاجک نه پیژنم چې دی له تاجکستان سره د یوځای کیدو خیال په سر کې ولري .په همدې ترتیب نشي کولې یو افغان اوزبک ومومي چې دی له تاشکند سره د یو ځای کیدو فکر په سر کې لري .
ټول افغانان په یو اواز یو ملي ستر سپیڅلي احساس او مسوولیت دخپل نه ویشل شوي هیوادلپاره لري . افغان ولس له خپل ګډ هیواد څخه له دوو پیړیو راهیسي څنګ په څنګ په ګده دفاع کړي ده او کوي . له بهره قومي لاس وهنې او درزونه د دوی ملي پیوستون نه شي زیانمنولې .
دغو پرله پسې تیروتنو څخه القاعدي ګټه پورته کړه. دغه ډله تر څوچې په ځمکه کې ریښې ونه لري ، نشي کولاي خپل ژوند ته ادامه ورکړي . افغانستان اسلامي سخت دریځو ته د پټیدو د ژوندي پاتې کیدو او د شا تګ لپاره مهم دی . په افغانستان کې دوی مجبور دي چې د طالبانو مقاومت تل تود وساتي . که ملي جهاد ناکامه شو بیا نو بې له شکه نړیوال جهاد ته یوه سخته ضربه ده . (۵)

افغان جرمن آنلاین په درښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادښت: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

ښه به دا وي چې مورږ اوس د طالبانو غوښتنې بې له څه ځنډ، خندِ او وقفه څخه ومنو او د خپل له لاسه ورکړل شوي خاوري د بيرته الحاق او له خپلو هم ژبې ولس سره دبيرته يو ځای کيدو لاره ورته خلاصه کړو . که دغه غوښتنې په منځ کې نه وي ، بيانو په يقين سره ملي جهاد د نړيوال جهاد په ځير سر را پورته کوي . (۵) په دې صورت کې به بن لادن هم په غلط لار نه وي تللي .

په ۱۹۹۶ کال کې بن لادن له دې امله په ويره کې وو چې د طالبانو او يونوکال کمپنې ترمنځ خبرې اترې به د دې لامل شي چې د ملا عمر رژيم په رسميت وپيژندل شي . دا ګواښ هغه مهال له منځه ولاړ کله چې په ۱۹۹۸ کال د اګست په مياشت کې د امريکا د کينيا او تانزانيا سفارتونو کې بمي چاودنې وشوې ، په بدل کې امريکا په لومړۍ ځل پر القاعده هوايي بريدونه وکړو او دافغانستان خاوره په لومړۍ ځل بمباري کړه . بن لادن ته بمباريو ښه موقه په لاس وکړه . بن لادن ډيرښه پوهيده چې دی ځنګه په مهارت سره د ملا عمر له قهر او غوسې څخه ګټه پورته کوي . په ۱۹۹۸ کال د اګست مياشت کې په کندهار کې په يو ډول دوه ګوني يا دوه اړخيزه رهبري باندې جوړ راغله . د يوولسم د سپتمبر څخه را ورسته دغه ټرون يا نوې پرمختګ لاتر اوسه لرزيدلی نه دی . القاعدې خپلې محورې سيمې خوست او ميرانشا ته شاتګ وکړو چير ته چې جلال الدين حقاني له خپلو جنګيالیو سره ملي او نړيوال جهاد ګرانټي کړي . بيا دملا عمر طالبانو د کندهار او کويټې سيمه په خپل کنټرول کې لري . دا کنټرول لږ څه اسانه ځکه دی چې د دې جنګيالي اکثره د غلجي له قبيلې سره ټرولري . په شمالي بلوچيستان کې ۸۵ سلنې اکثره وګړي له دغې قبيلې څخه دي . ايا د پاکستان هغه مهمه ستراتيجي د افغانستان په اړه له ګواښ سره مخامخ نه ده ؟ د اسلام اباد ستراتيجيستان په دې عقيده دي ،چې طالبانو به بيا په افغانستان کې لاس بري شي . دوی خپل پوځي عمليات يواځې د بهرنيو اورپکو په وړاندې پيل کړي دي ، تر څو ترهګريزه ځالې لمنځه يوسي .په داسې حال کې پاکستان خپل سيميزه طالبان ځپې او د افغان طالبان بيا ساتي . القاعدی د » ځيټې او سندان « په نامه پوځي عملياتو څخه هغه مهال ګټه واخيسته کله چې د ۲۰۰۴ کال په سر کې امريکايي جنرال ديويد بارنو له خوا طرحه شول . دا عمليات په دې موخه پيل شول چې داوزبکستان اسلامي غورځنګ جنګيالي د سويلي وزيرستان څخه شړل کيږي او د افغانستان په پوله کې يې ايثار کړي . دا د پاکستاني او امريکايي ځواکونو لومړني ګډ پوځي عمليات ووچې ترسره شول . پاکستاني پوځيان په يوه مياشت کې له زرو څخه ډير ووژل شول . په پای کې دوی مجبور شول چې له نيک محمد يوځوان سميزه پاڅونکوونکې سره خبرې اترې ته کيني . دې بيا دوه مياشتې ورسته دامريکايي بې پيلوټه الوتکو له خوا ووژل شو .

نيک محمد مشهور په » د هېچا زوي « وتوانيدو چې اتيازره کسيزه پوځ مخې ته په ډيره ميړانه ودريږي . دی ولسي اتل وپيژندل شو،دی د نوې ځوان نسل مخکښ وګرځيدو او دا نوې نسل اوس د ده د وينو بدل اخلي . د نيک ځای ناستي ويرونکي بيعت اله مسودله القاعدې سره د پاکستان په وړاندې لاس يو کړو . ده ډير يرغلونه په پوځي کاروانو،پوځي مرکزونو باندې ترسره کړو. دمحاکمو په دفترونوباندې ترهګريزه بريدونه وکړو.ان د پوځ د قوماندې په مرکز کې برېد تر سره کړو. ولسمشر پرويز مشرف دري ځله د بريدونو څخه ژوندی ووت .اما بې نظير بوټو په ۲۰۰۷ کال د دسامبر په مياشت کې ووژل شوه .

په همدې بهير کې مسود له شلو ډلو څخه چې دوی د هېواد په ټول شمال لويديځ کې ستر واک او اغيزه درلوده د پاکستان د طالبانو تحريک بنسټ کيښود. سمدستي پاکستاني طالبانو مذهبي پاکونې پيل کړي ، دساري په ډول په ۲۰۰۸ کال داوکتوبر په مياشت کې ۱۶۲ شيعيه ګان يې ووژل .

د طالبانو سره د روغې جوړې پرته يوه بله لار

په دغه سيموکې تنکې ځوانان چې د القاعدې په چوپړ کې نيول شوي دي . دوی په سيمه کې ګمارل کيږي چې وژنې ترسره کړي او ويره او وحشت يې خپل ورستيو کچې ته رسولي دی . دوی د سپارښتنو وژلو په بهير کې له ۳۰۰۰ ډيرو قومي مخورو مشرانو څخه د جاسوسي په نامه سرنونه پرې کړي دي . مسود د پنجاب له ټرهګري شبکې سره نږدې لړيکې درلودې او دوی د ده سره د مرستو او همکاريو ته ولاړل ول . لکه وهابي لشکري طيبه،نه وهابي ډلې او د شيعيه ګانو ضد ډلې لشکري جنګوي او جهيش محمد .

دغې حالت ملا عمر ډير په انديښنه کې کړو، ده نه غوښتل چې هلته مقاومت تقويه کړي او پاکستان بې ثباته کړي ،ځکه ده غوښتل له هغه ځای څخه د خپل مقاومت لپاره خلک راجذب کړي .

د ۲۰۰۹ کال په اوړي کې پوځ وتوانيدو د هغو طالبانو څخه کار واخلي چې ددوی ملاتړ ورسره وو اود تحريک طالبان پاکستان په وړاندې وجنګوي . کوم خاص پوځي پريکنده او قانع کوونکي پايلې لاسته ورنه غلې . ملا عمر ډيرې هڅې وکړې چې د حقاني د شبکې له لارې د پاکستان تحريک طالبانو تر خپل کنټرول لاندې راولي . سره له دې چې بيت اله مسود ووژل شوي وو ډيوځي برياوي څرک ونه لګيدو . دهغه د تره زوي حکيم اله مسود يې ځای ناستي شو . پوځ د اکتوبر په مياشت کې په وزيرستان کې نوي يرغل پيل کړ. تحريک طالبان پاکستان په غبرګون کې ډير سخت بريدونه په ملکي وګړو ترسره کړل .

د ۲۰۰۹ کال له اوکتوبر څخه تر ۲۰۱۰ کال دسپټمبرمياشتې ۸۱ ځانمرګي بريدونه چې ۱۶۸۰ انسانان په کې ووژل شول .

افغان جرمن آنلاين په درښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادښت: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

په داسي يو حالت کي مورِ کړي شو و پتيوچي د افغانستان په اړه د لندن او کابل کانفرانسونه دهماغه زړو نسخو بيا ګرمول دي او بس .
د ايساف يا ناټوځواکونه ورو ورو تر سخت فشار لاندې راغلي دي . په جګړيزو سيمو کي هېڅ راز د بيا رغوني پروژې نه رغول کيږي . له سياسي اړخه ټول چانسونه مو له لاسه ورکړو . هېڅ ځوک نوره باور نه کوي چې په څه ډول ديو ښه حکومتي مشرتابه سره په کابل او اسلام اباد کي مرسته او ساتنه يې وکړي .
مورِ ته يواځې د کرزی وړاندیز پاتې کيږي ،هغه له طالبانو سره روغه جوړه او خبرې اترې دي . د امريکا ولسمشر اوبا ما زړه نا زړه دی، دې سره هېڅ کومه بله لاره يا الترنټيف نه شته . په پای کې دی مجبور دی چې موافقه وکړي .په سيمه کي حالات ډير خړپړ شوي دي . تحريک طالبان پاکستان خپل برخليک نه يواځې القاعدې او د پنجاب ترهګړي ډلو ته په لاس کي ورکړي ،بلکې دوی په ټولو قبايلي سيمو کي خپلواک ټينګ کړي دی او دوديزه قبايلي ځواک او سيستم يې هم لمنځه وړي دی . دوی خپل ترهګريزه بريدنو بې له دې چې ځان کمزوري وښيي دوام ورکوي او دسيمې پر ملکيانو يې ژوند توره شپه ګرځولي دی .
په داسي يو ګډوډ حالت کي به ځنګه شوني وي، هغه طالبان ومونډل شي چې دوی خبرواترو ته تيار ولړي . که داسي وشي چې نړيوال سياسي ستراتيجيستان په ريښتيا سره له طالبانو سره خبرو اترو ته کيني، ځنګه به دا تضمين شي چې دوی به يو د اړيکو او دخپلويو لوبو او د نه منلو يو ګډوډ نظام يا سيستم سره مخامخ نه شي او دوی به د سم پوهاوي څخه عاجز وی .؟
طالبان به په هېڅ يو نړيوالو منل شوي معيارو نو،نورمونو او قوانينو ته غاړه کيږدي .
کيدايي شي چې د طالبانو سره خبرې اترې يوه سمه ستراتيجي نه وي . ښه به دا وي چې دا کړکېچ له ريښو څخه راويستل شي .
مورِ له پيل څخه تر اوسه دوه ټکي وڅيړل او دا پوه تر لاسه او ثابته شوه، لومړی القاعده د خپل سر دبقا لپاره افغانستان ته ډيره اړتيا لري ، دوی بې له داسي سيمې څخه خپل ژوند ته ادامه نه شي ورکړلي .
دويم ټکي دا دی چې يوه ارامه، سوليزه پښتني مدني ټولنه دخپلو ملي حقه حقوقو د لاسته راوړلو سره ه وسله وال طالبانو ته نوره اړتيا نه لري . دغه ثابته پوهه مورِ مجبور وي ،له دې امله مورِ مجبوريو دافغانستان پښتونمنځ ته ورشو او په دغه چارو کې لاس ورکړو.
يوه ګوتنيوکه به دا وي چې هغه زاړ پخواني د پښتنو د واکمني سيستم به په نه جبران کيدونکي ډول لمنځه تلل وي . ايا دا ريښتيا ده ؟ که داسي وګڼو نو له دې څخه به کوم بل کمزوي يقين نه وي . داسي نه ده چې دا نوې رامنځته شوي ځواکونه او د دوی ترمنځه اړيکي د تل له لپاره نه ماتيدونکي دي . اوله لاسه وتلي واک او ځواک بيرته نه راګرځي . دا خبره سمه ده چې دوديزه قومي مشران وژل شوي دي . دا په دې مانا نه دي چې د پښتنو قبايلي دودونه او د واک سيستم وژل شوي دي .
زمورِ له انده په فيوډالي سيستم کي قومي محور په ناسمه توګه د وراثت د دوام د پرنسيب له لارې تر سره کيږي . ځکه په اروپا کي فيوډالي واک اوځواک پادشاهانو خلکو ته ورکاوه .تر څو چې خپل فرمان ورکولو او حکمراني ته حق د الهي له لارې څخه برابر کړي . ټولواک به ځان خلکو ته د خدای د سپيڅلي ميراث دانتقال په توګه ښوده .يعني دی په مسلسله توګه خدای ته دوفاداري دنده ترسره کوي، تر څو دی ميراثي واک خپل ځای ناستي ته په امانت داري کي ور وسپاري .
په ختيز فيوډالي سيستم کي واک د الهي ځواک له لارې چا ته نه ورکول کيږي ، هر ناپيژندل شوي انسان کولې شي حکمران شي ،کله چې دی خلکو ته خپله ځواکمني ثابته کړي او نسبت هغو خلکو ته چې ده ته يې بيعت کړي ځان خان او سخاوتمند وښيي ، دی کړي شي حکمراني وکړي .
له همدې امله هر اغيزمن ،مخور، ملي پښتون قومي مشر زمورِ دخبرو اترو بالقوه مخاطب سړی دی . مهمه دانه چې دی طالب دی او يا دی د طالبانوخواخوږي وي او که نه وي . حتا سړی کولې شي ووايي چې جلال الدين حقاني په لومړی سرکې يو پښتون دی،بيا په دويم پروکې دی يو طالب دی،په ورستي پروکې دی د اسامه بن لادن يو ستراتيجک ملګري دی . ښايي ځينې خلک په دې خبره ټکان وخوري ،دی غواړي يواځې د خپل ځواک او شتمنيوځخه ساتنه وکړي ،د هغه شتمني اوملکيت د خوست او ميرانشا په منځ کې سيمه ده. دا د ډيورنډ په دواړو خواو کې د ده له خوا ازاده شوي سيمه ده .دی هره ورځ ډيورنډ کرښه تر پښو لاندې کوي .
حقاني ته القاعده او تحريک طالبان پاکستان يواځې يو ټوکي د موخې د لاسته لاوړلو لپاره دي . دی اصلاً نړيوال جهاد ته ليوالتيا نه لري . په حقيقت کي نړيوال جهاد ده پسې ګونګوسي دي .
د دغې پسمنظر پربښت د پاکستان لوی درستيز اشقاق پرويز کياني په خپله وينا کې د ۲۰۱۰ کال دفبورې په مياشت کي وړاندیز وکړ، دی وايي د خپلې اغيزې له لارې به له حقاني څخه ګټه واخلم . کياني د خپلې ستراتيجي ژورې پر پرنسيب غواړي چې د پاکستان لويدځي پولې امنيت ټينګ کړي .
ده په واضع ډول وويل،چې مورِ افغانستان ته د خپلې واکمني په سترګه نه ګورو ، يواځې دپاکستاني لويديځي پولې امنيت تينګو غواړو .بې له دې چې دی د ډيورنډ کرښې نوم واخلي هغې ته اشاره کوي . ورسره ده په افغانستان کي

افغان جرمن آنلاین په درښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له مورِ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادښت: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

د هند په ځواکمنه اغېزه باندې سختي نيوکې وکړي . اسلام اباد ځان د غليمانو په محاصره کې وينې او اندېښنه يې څرګنده کړه.
ددښمنې محاصرې ګواښ او کلابندي احساسول ښايي لږ څه ناسمه ارزونه وي ،اما بې بنسټه هم نه ده . ځکه د سړې جګړې پر مهال يو ډيپلوماټيک محور د واشنګټن ،اسلام اباد او پيکينګ ترمنځ وو. د امحور د ډيلي او ماسکو محور ترمنځ ولاړ وو. هغه مهال د پښتونو دملي هڅو څخه پخواني شوروي اتحاد اوهند ملاتړ کاوه .
دلته مورږ له هغه پټ او پريکنده کړکيچ سره مخامخ کيږ و او په هغه نه ويل شويو حقيقتونو باندې خبرې کوو، چې د پاکستان او افغانستان اړيکې زهرجني کړي دي . پاکستان ډيورنډ کرښه ته د خپل جوړښت سره ديوي قانوني پولې په څېر ګوري . او دنړيوالو قوانينو پر بنسټ د ميراثي ټرونو ګرانتي لاره ورته خلاصوي .
افغانستان ډيورنډ کرښه په دې دليل نه مني ، چې دغه کرښه هېڅ مهال په کوم ټرون کې د نړيوالې پولې په څېر لاسليک شوې نه ده .ځنګه سړې داسي يو شي ته مشروعيت ورکولې شي چې قانوني مشروعيت يې لمنځه تللی دی ؟ . ډيورنډ کرښه يو ناسورزخم دی . دغې کرښې هېڅ مهال ونشو کړي چې پښتانه حاشيه ته کړي ، دا کرښه يو ځل بياهغه مهال ماته شوه کله چې د القاعدې په ويروسو باندې ککړه شوه .
کين اړخه نشنليت ګوندونه يو مهال له شوروي اتحاد سره نږدې اړيکې درلودې لکه عوامي ملي ګوند همدا اوس په پېښور کې حکومت د دوی په لاس کې دی . دوی د ډيورنډ له کرښې سره مخالف څرګندوي .
د ۲۰۰۷ کال د اپريل په مياشت کې په دې اړه يوه ستره سمبوليکه اشاره وشوه و چې د لږو خلکو پام يې ځان ته را واړولو . ولسمشر کرزی جلال اباد ته سفر وکړو چې هلته يو کولتوري مرکز پرانيسي . هغه ته يې د خان عبدالغفار خان نوم ورکړو. باچاخان د عوامي ملي ګوند بنسټ ايښودونکي وو. په ۱۹۴۸ کال کې دی افغانستان ته کدوال شو. په ۱۹۸۸ کال کې دی ومړ او د افغانستان په خاوره کې خاورو ته وسپارل شو . اسفنديار ولی خان د ده لمسي او د عوامي ملي ګوند اوسني مشر د دې مراسمو ويارلي دروند ميلمه وو. د خپلو خبرو په پای کې ده په نيغه شعار ورکړو چې د کرښې په دې او هغه خوا کې زه افغان يم . (لږو او بر يو افغان) کرزی د دې خبرې په اوريدو سره په شور او جوش کې په ټينګه ورته ټکې وکړي . د پاچا خان بل مرکز په پېښور کې دی .
د ډيورنډ کرښې سره ډير ې حساسي مسلې او کړکېچونه ټرلي دي . سيمې ته به تر هغه سوله رانشي ، تر څو چې د دغې کرښې ريښتنې حقوقي موقعيت څرګند نشي . د کرښې نوم مورږ ته د اوربند مفهوم را يادوي ، ترهغې چې يو کړکېچ حل شوي نه وي . په همدې ډول دکنټرول کرښې کشمير په دوو برخې وېشلي دی . آيا څوک به د ايران او پاکستان ترمنځ کرښه چې دواړو هيوادو له خوا په رسميت پېژندلې شوې ده « د ګلدسميد کرښې (ل) « په نوم يادە کړي ؟.
افغانستان له ډيره مودې څخه خپله موضع د ډيورنډ کرښې په اړه څرګنده کړي . ولسمشر کرزی طبيعتآ نه شي کولې د دغې کړکېچ په اړه ځان بې عزته کړي او خپل کورس يا ټګلارې ته بدلون ورکړي . که دی په دغه مسله کې په شا شي ، د ده ژوند ته به جدي ګواښ پيښ شي .
د ټولو خبرو سره سره که کابل دغه کرښه په رسميت وپېژني ، د پاکستان ستراتيجيکه ژوره به بې مانا شي . د ترهګرې په وړاندې ټلواله به ښه په کار ولويږي .د پاکستان ويره چې دهند له خوا محاصره شوي خلاصه شي . په ۲۰۰۹ کال د اګست په مياشت کې پاکستان ګواښ وکړ چې د ډيورنډ کرښې څخه اغزن تار او ماينونه تاو کړي .يو مسخره فکر او ناشوني چار وو، مطمينآ سيميزه پاڅون پيل کيده او پاڅون کوونکي به د القاعدې سره يو ځای شوي وی .

د اروپايي ټولنې شينګن سيمه يوه دنموني مودل سيمې په څېر

د دې لپاره چې په دغه سيمه کې د نورو زلزلې څپو څخه ډډه وشي ، دغه ماته کرښه بايد د سولې کرښې په نامه ونومول شي او له دې لارې څخه يو ه د سولې سيمه رامنځته شي . تر کومه چې مالوميږي د افغانستان او پاکستان اړيکې له ډيره مودې د دوی له هويتي کړکېچونواو سرحدي کړکېچونو له امله کړکېچني دي ،دوی نه شي کولې يو بل ته ورنږدې شي . اوس نړيوالې ټولنه مجبوره ده چې په دې برخه کې له دوی سره بنسټيزه مرستې وکړي .
نړيواله ټولنه ورسته له اتو کالو څخه لا په سيمه کې شتون لري دغه مرسته ددوی له لاسه تر سره کيداي شي .
يادونه بايد وشي چې د نوې کرښې پېژندل بې له سيميزه قومي مشرانو څخه د چې کرښې په دواړو خواو کې اوسيږي ناشوني ده . دلته بايد سړی د عملي حل هڅې پيل کړي . دا هڅې بايد داسي وي چې پښنون ولس ته له دې لارې پرته له بيلتون کرښې څخه د يوې سوليزه سيمې امنيت خوندي شي . يواځې افغان ولس لپاره بې له وېش کرښې څخه يوه ګده سيمه رامنځ ته شي . تر څو دغه واحد ولس نوره د ويشلو، ټوټې کيدلو او ګډوډيو له عذاب څخه په امان کې شي . بې له دې چې د دواړو هيوادو حاکميت تر پښتنو لاندې راشي . د بيلګې په ډول لکه د اروپايي ټولنې « شينګن سيمه « چې بې له کومه خنډه دوی له يو بل سره تګ او راتګ وکړي .

افغان جرمن آنلاين په درښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادښت: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په څېر و لولئ

په دغه صورت کې به يوه نيوکه دا وي چې د قاچاقو فعاليتونه به ډير شي .دا ناقانونه سوداګري خو له پخوا څخه دلته شتون لري ، په يوه سوليزه سيمه کې به دقاچاقو کچه ټيټه شي . له دې امله به افغانستان چانس وموميچې په سيمه کې د سوداګري ، د موټرو تګ او راتګ او اقتصادي لارې خلاصې کړي .
دکرښې لپاره يوه نوي کرنلاره د تګ او راتګ ډول بايد تصويب شي ، ځکه د ډيورنډ کرښې په اړه پخوا هم ټرونونه ليکل شوي وو لکه په ۱۸۹۳،۱۹۰۵،او په ۱۹۲۱ کالونو کې دا چې ډومره ډير ټرونونه ليکل شوي دي يو لامل يې دا دی چې د کرښې په اړه يې شک او تر ديدونه رامنځته کړه چې دا کرښه په رښتيا شته او کنه .
اوس ډير ې داسي نښې او علايم رامنځته شوي دي چې پښتانه په خپله پريکړه وکړي ځان د القاعدې له شبکې څخه خلاص کړي . دوی به په خپله د القاعدې په وړاندې مقابلې ته را پاڅي .
داسي هم بريښي چې دواړه هيوادونه په ځای د دې چې د طالبانو سره د سولې او روغې جوړې په اړه بې پايلو خبرې اترې ته کيني،دوی بايد هڅه کړي بې له دې چې خپل پخواني دريځونو او اتحادونو ته د پښتنو پښتونو په اړه وګوري دوی بايد له قومي مشرانو سره خبرو اترو ته کيني .
خالد عزيز د پښتونخوا پخواني جنرال سکرتر په ۲۰۰۸ کال کې د دې کرکېچ په اړه وايي، د امريکا او پاکستان ترمنځ به د ګټو او ليوالتيا کرکېچ همداسي پرځای وي، تر څو چې د ډيورنډ مسله په افغانستان باندې حل شوي نه وي . (۶)
په هغه څه باندې چې کابل او اسلام اباد پوهيږي ،د پاکستان لوی درستيز په ډګر وويل ، په دغه پاسني عبارت کې جوتيږي . په افغانستان کې د ملي پخلاينې لړي په لومړۍ سر کې د دې لپاره ده چې د پاکستان په پلولو کې دا بل اور مړ کړي .
کيداي شي د پښتونو له توکميزه هويتي احساس څخه القاعدې ناوړه ګټه اخيستي وي . له بله پلوه د پښتنوپه کين لاسي ګوندونوکې د طالبانو مخالفت شته دی .
لوديديځه ډيپلوماټي بايد په داسي يوه مغلقه پيچيده کرکېچين حالاتوکې نوي لارې چارې ولټوي او له خپلو مالومو ميټودونو څخه وړاندې ولاړ شي .
د ا حاشيه ته لږدول شوي او له پامه غورځول شوي پښتانه حق دی چې بيا خبرې ته پرېښودل شي ،يو لوی بري به دا نه وي ،بلکې د دوی منل شوي حقوقو نو ته به درناوي او د دوی عزت بيرته پرځای کول دي .
له دې سره به د نړۍ تر ټولو ځواکمن پوځونو ته به يو چانس پيداشي ، چې له بشپړې ماتې څخه خلاص او د لږ څه باعزته وتلو لار به ورته هواره شي .

پای

لمنليک: د نوونسمي پيړۍ په پای کې د ايران او پاکستان پوله د بلوچيستان په سيمه کې يوه کميسيون ته دنده وسپارل شوه چې دا پوله رسمآ ويستل شي ،د کميسيون مشر انګريزي جنرال ګلدسميد وو.

اخيځونه:

۱ . د افغانستان لپاره د ملګروملتو د مرستو څانګه د ۲۰۱۰ کال د جنوري مياشتې کالنې راپوټ Unama.unmissions.org

۲ . www. Satp.org د سويلي اسيا پورتال
۳ د هند او پاکستان کرکېچ د ۱۹۴۷ کال څخه پيل او نن کشمير په دوو برخو وېشلې دی .
۴. ستر پښتونستان د لوی افغانستان د لويدو لپاره استعماليږي ، په ۱۹۴۸ کال کې د شمالي وزيرستان او د تيرا په دره کې د خپلواک پښتونستان دولت بيرغ په رپيدو شوو،چې د افغانستان پاچا اعلحضرت محمد ظاهر شاه له خوا يې ملاتړ کيدو. دغه په خپل سر اعلان شوي دولت يواځې شل مياشتې شتون درلود .
۵Jean _Pierr Filiu ; Les Neuf Vies d al _qaida ; Paris (favard) ۲۰۰۹ . وګورئ

۶ "Aligning regional security policies", *"The News,* Islamabad, ۲۵. November ۲۰۰۸.

Le Monde diplomatique Nr. ۹۳۱۲ vom ۸،۱۰،۲۰۱۰, ۷۲٤ Zeilen, Georges Lefeuvre

افغان جرمن آنلاين په درښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادښت: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ